

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ

питань, щодо невиконання судових рішень, і як наслідок суттєво порушуються гарантії прав власників.

З метою провадження європейських стандартів прав людини та застосування практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), в українському судочинстві під час розгляду справ, державою ратифіковано Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, на державному рівні прийнято Закон України «Про виконання рішень та застосування практики».

Враховуючі запропоновані зміни до законодавства якими врегульовано відносини, можна відмітити суттєві покращення на законодавчому рівні щодо спрощення та прозорості процедури оформлення прав власності, та забезпечення захистити на належному рівні.

Бібліографічні посилання:

1. Цивільний кодекс України: закон України від 16.01.2003//URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>;
2. Державна реєстрація права власності на нерухоме майно //URL: <http://ac.dozvil-kiev.gov.ua/AdminServices/Details/649f8973-a992-4436-aa10-5c58fa0839d8?categoryId=6097d898-7e64-4081-9b7f-98bef5e5da45>

Шурин Ігор Васильович,

начальник Дніпровського районного відділу
державної реєстрації
актів цивільного стану
Головного територіального управління
юстиції у Дніпропетровській області,
викладач кафедри цивільного права та
процесу факультету підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ ВЧИНЕННЯ ПРАВОЧИНУ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ
(НА ПРИКЛАДІ ПОДАЧІ ЗАЯВИ ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ
ШЛЮБУ)**

Сучасне суспільне життя тісно пов'язане із технологічним прогресом, який впливає майже на всі сфери життя кожної людини і людства в цілому. Майже щодня з'являються нові комунікаційні засоби, які значно спрощують і полегшують можливість передання і отримання інформації на деякій відстані. Завдяки появі і розповсюдженню мережі Інтернет стало можливим

встановлення швидкого з'єднання між особами, що мають місцезнаходження у різних куточках світу, і обмін даними між ними. Тому розвиток новітніх технологій кидає своєрідний виклик правовим системам, змушуючи вчених-правників, законотворців і правозастосовців по-новому осмислити низку правових інститутів.

Тривалий час законодавство України, яким регулювались цивільні правовідносини за допомогою засобів електронного зв'язку, перебувало у явно незадовільному стані.

На початку 2000-х років були прийняті закони України «Про електронний цифровий підпис» від 22 травня 2003 р. № 852-IV і «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 р. № 851-IV, які встановлювали занадто жорсткі вимоги до оформлення електронних документів, чим більшою мірою ускладнювали електронний документообіг, аніж полегшували його. Однак у 2015–2019 рр. ситуація змінилась. Було прийнято Закон України «Про електронну комерцію» від 3 вересня 2015 р. № 675-VIII (далі – Закон про електронну комерцію), який запровадив низку нових законодавчих дефініцій і унормував порядок укладення електронних договорів. Важливою подією стало також прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг» від 3 листопада 2016 р. № 1724-VIII, який, зокрема, спрощує процедуру укладення зовнішньоекономічних контрактів за допомогою засобів електронного зв'язку. Також, в кінці 2018 року набув чинності Закон України «Про електронні довірчі послуги» (№ 2155-VIII від 05.10.2017), яким врегульовано правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації. Водночас низка питань, пов'язаних з укладенням і оформленням електронних правочинів, так і залишилась або зовсім не вирішеною, або вирішеною у досить суперечливий спосіб.

Проблемам укладення договорів за допомогою електронних засобів зв'язку присвячено чимало робіт вітчизняних учених, з-поміж яких А. В. Чучковська [1], В. М. Желіховський [2], С. В. Злобін [3], Ю. О. Борисова [4] та інші. Однак, по-перше, дослідження цих вчених були проведені ще до прийняття нових законодавчих актів у сфері регулювання електронної комерції, і тому вони не враховують найновіших змін. По-друге, роботи цих авторів присвячені здебільшого аналізу вітчизняного законодавства і законодавства країн СНД.

Аналіз норм ЦК України показує, що електронна форма подання інформації не визнається самостійним різновидом форми правочину. Так, у частиною першою ст. 205 ЦК України вказується, що правочин може бути вчинений усно або в письмовій (електронній) формі. Отже, поділ форм

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ

правочинів на усну і письмову, який є традиційним для вітчизняної правової системи, залишається непорушним навіть після внесення змін у зв'язку з прийняттям Закону про електронну комерцію. Електронна форма не є самостійним видом форм правочинів і може розглядатися лише як різновид письмової форми.

Вартою уваги цивільного електронного документообороту є цифрова модель, яка розповсюджена у країнах континентального права (Німеччина, Італія та інші). Оскільки при укладенні договорів за допомогою електронних засобів зв'язку вірогідність неправомірного перехоплення інформації, протиправного заволодіння особистими даними особи є більш високою, ніж при звичайному, паперовому оформленні договорів, основна увага в рамках цієї моделі приділяється питанням безпеки електронних підписів і мінімізації ризиків їх підробки. На думку розробників цієї моделі, електронний підпис може вважатись повним аналогом власноручного підпису, лише якщо він здатен виконувати такі ж функції, як і власноручний, а саме: функцію ідентифікації особи-підписанта, функцію збереження цілісності і незмінюваності підписаного нею документа і функцію підтвердження волевиявлення особи взяти на себе зобов'язання, що виникають з відповідного правочину. Єдиним різновидом електронного підпису, який може виконувати усі вказані функції, є електронний цифровий підпис (далі – ЕЦП). ЕЦП створюється і перевіряється з використанням особливого способу шифрування даних – криптографії. Застосування такого підпису передбачає здійснення низки технічних процедур. Спочатку підписант майбутнього електронного документа визначає його межі. Після цього визначений ним документ за допомогою спеціальної технології, яка іменується хешуванням, перетворюється на стислу модель первісного документа у вигляді коду (хешу). Далі програмне забезпечення підписанта конвертує отриманий результат хешування власне в електронний цифровий підпис за допомогою спеціального алгоритму, що іменується приватним ключем. Цей ключ відноситься виключно до обробленого за його допомогою документа. Таким чином, ЕЦП являє собою результат криптографічної обробки документа, який підписується за його допомогою. Після того, як цифровий підпис створено, документ відправляється іншій стороні договору (далі – «сторона, що покладається»). Для того, щоб ця сторона могла перевірити справжність підпису, вона використовує так званий «публічний ключ» – параметр алгоритму, який відрізняється від приватного ключа, однак використовує таку ж функцію хешування, як і приватний ключ, використаний при створенні цифрового підпису. Іншими словами, приватний ключ є своєрідним «замком», який може бути відкритий лише одним «ключем», – публічним ключем, що йому відповідає. Якщо сторона, що покладається, використовує необхідний публічний ключ і дані документа після його підписання не були змінені, перевірка цифрового підпису проходить успішно. Однак для того, щоб провести перевірку ЕЦП, не достатньо лише володіти публічним ключем і отримати позитивний результат перевірки.

Публічний ключ призначений лише для верифікації підпису, однак він не здатен гарантувати того, що ЕЦП був накладений саме підписантом. Щоб переконатися у факті підписання документу саме підписантом, а не кимось іншим, необхідно, щоб це підтвердила якась стороння особа, якій можна довіряти. Такою особою виступає так званий «акредитований центр сертифікаційний ключів» (АЦСК). Завданням цього центру є видача стороні, що покладається на підпис свого контрагента, сертифіката публічного ключа – електронного документа, який засвідчує чинність і належність публічного ключа підписанту. Найчастіше такою особою виступає або державна установа, або інша юридична особа, яка пройшла спеціальну акредитацію, що підтверджує її авторитетність [5].

У 2015 році в Україні розпорядженням Кабінету Міністрів України від від 26.06.2015 року № 669-р запроваджено реалізацію пілотного проекту Міністерства юстиції України щодо можливості подачі заяв на державну реєстрацію актів цивільного стану через мережу Інтернет через відповідний веб – портал (наказ Мін'юсту від 09.07.2015 № 1187/5). Так, порядком, що затверджений вищевказаним наказом, передбачена можливість подачі заяв на державну реєстрацію актів цивільного стану із можливістю накладання на них електронного цифрового підпису заявника.

Розглянемо спосіб подачі заяви на державну реєстрацію шлюбу з використанням ЕЦП.

Так, здійснивши вхід на веб – портал Міністерства юстиції України «Звернення у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» майбутні наречені можуть заповнити заяву на державну реєстрацію шлюбу, додати відскановані документи, що посвідчують їх особу, інші необхідні документи, сплативши державне мито та, підписавши цю заяву за допомогою ЕЦП кожним із наречених подати її до обраного відділу державної реєстрації актів цивільного стану, яку там в подальшому буде оброблено.

Перевагою такого способу подачі заяви є те, що після її підписання та надсилання до компетентного органу державної реєстрації актів цивільного стану, відповідно до норм Сімейного кодексу України (стаття 32) починає відраховуватися місячний строк для проведення самої державної реєстрації шлюбу та призначення відповідної для цього дати. Тому отримавши таку електронну заяву, яка засвідчена кожною стороною ЕЦП, у працівника відділу державної реєстрації актів цивільного стану не виникає сумнівів щодо волевиявлення осіб на вступ до шлюбу, оскільки правомірність використання електронного підпису таких осіб підтверджує відповідний акредитований суб'єкт.

Таким чином, головними перевагами ЕЦП є те, що він має більшу надійність і забезпечує можливість не лише ідентифікації особи-підписанта, але й можливість перевірки цілісності і незмінюваності документа після його підписання. Тому цифрова модель регулювання має перевагу в тому, що вона формує для учасників цивільних відносин певний технологічний стандарт, за

ВПЛИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РОЗВИТОК ПРИВАТНИХ ВІДНОСИН
В УКРАЇНІ

умови дотримання якого (і лише якого) сторони майбутніх правовідносин можуть уникнути можливих спорів з приводу того, чи був правочин підписаний та укладений кожною з них і чи не був його зміст згодом змінений. Ці обставини не підлягають ні спростуванню, ні доказуванню в судовому процесі [6, с. 149].

Утім, у такій моделі є й свої недоліки. По-перше, вона приречена на певну недовговічність, оскільки розрахована на використання лише однієї технології створення підпису. Якщо ж у майбутньому буде винайдена інша, не менш надійна технологія, доведеться змінювати закон. По-друге, і при використанні ЕЦП залишається можливість зловживань і підробок документів. Це може статися у випадку розголошення підписантом даних про його приватний ключ або втрати ним контролю над цим ключем.

Бібліографічні посилання:

1. Чучковська А. В. Правове регулювання електронної комерції в Україні. Київ : Центр учб. л-ри, 2007. 224 с.
2. Желіховський В. М. Правові засади електронної комерції в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ, 2007. 20 с.
3. Філатова Н. Ю. Правочини з використанням електронної форми представлення інформації ISSN 2414-990X. Problems of legality. 2017. Issue 136 53
4. Злобін С. В. Світові тенденції розвитку ринку електронної комерції. Науково-технічна інформація. 2007. 1. С. 47–51.
5. Борисова Ю. До проблеми входження «електронної» форми правочину в традиційну класифікацію форм правочину. Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Юридичні науки. Київ : ВПЦ «Київський ун-т», 2011. Вип. 88. С. 93–95.
6. Філатова Н. Ю. Правочини з використанням електронної форми представлення інформації. ISSN 2414-990X. Проблеми законності. 2017. Вип. 136, с. 40-55.
7. Kuner, Christopher; Meidbrodt, Anja. «Written Signature Requirements and Electronic Authentication: A Comparative Perspective». EDI Law Review 6. Issues 2 and 3 (1999): 143–154.